

Et norsk Fredsdepartement

Forslag fra Internasjonal kvinneliga for fred og frihet , Fredsbevegelsen på Nesodden og Bestemødre for Fred

April 2020

Et norsk fredsdepartement

Aktuell situasjon

Erfaringene fra koronakrisen aktualiserer behovet for ny forsvars- og sikkerhetspolitikk. Militærvesenet hjelper verken mot korona-virus, klima- og miljøkrise eller andre farer som truer i en globalisert verden.

Militært forsvar og våpen beskytter oss ikke mot pandemier, miljø- eller klimakriser. Militært forsvar er ekstremt dyrt, disse krisene gjør det nødvendig å omdisponere offentlige budsjetter. Disse krisene er globale kriser der alle land må stå sammen, vi er ikke tjent med å opprettholde et fiendebilde av Russland og Kina.

Vanlig oppfatning er at nasjonale forsvar og forsvarsallianser som NATO ivaretar vår sikkerhet, men i vår tid er det pandemier, klimakrise, nedbrytingen av økosystemer og verdens 15 000 atomvåpen som truer vår felles sikkerhet. Vi deler denne jorden, og truslene er felles og globale. Tradisjonelle sikkerhetsbegrep har ingen gyldige svar. Tvert i mot: De er synonyme med evig opprustning, krigsøvelser og nye kriger, et kappløp mot bunnen. Det finnes ingen militære løsninger. Vi må tenke sikkerhet på nytt. Et sikkerhetsbegrep for vår tid må handle om nasjonalt og internasjonalt samarbeid for å løse krisene og ivareta alle menneskers rett til et verdig liv.

En ny sikkerhetspolitikk innebærer også behov for nasjonale strukturer som sikrer kompetanse, kapasitet og budsjetter i arbeidet for fred og vår felles sikkerhet. Norge trenger et fredsdepartement.

Bakgrunn

Arbeid for fred og klimautfordringene er de overordnede sakene i vår tid. Norge har et klima- og miljødepartement, men ikke noe departement for fredsarbeid. All erfaring viser at institusjonsforankring er nødvendig for gjennomføring av varige endringer som konsekvens av politiske vedtak.

Artikkel 2 i FN-charteret, som krever at hvert medlemsland skal løse konflikter uten vold, må konkretiseres og omgjøres til praktisk handling. Norge kan bidra til dette ved å etablere et Fredsdepartement *i tillegg til, ikke som erstatning for, Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet.*

IKFF inviterer med dette organisasjoner i miljø- og fredsbevegelsen til å fremme dette forslaget overfor partienes programarbeid før stortingsvalget 2021.

Nedenfor følger en del punkter som er relevante for debatten om forslaget.

Fredsdepartement som politisk signal

Hovedbegrunnelsen er at Norge som fredsnasjon bør styrke arbeidet for fred på høyest mulig politisk nivå, og på denne måten gi et tydelig signal til omverdenen om en slik prioritering. En historisk parallell er

Miljøverndepartementet, som ble opprettet i 1972 da sivilsamfunnet for alvor var blitt mobilisert for miljøvernsaken, og den første store FN-konferansen om miljøvern ble holdt i Stockholm.

Oppgaver for et fredsdepartement

Departementet skal sørge for at fredsperspektivet kommer med når sektorovergripende saker diskuteres og behandles i regjeringen. Det bør få en tilsvarende koordineringsfunksjon på freds- og konfliktløsningsområdet som Klima- og miljødepartementet (KLD) har på sine områder. Da Miljøverndepartementet (MVD) skiftet navn til Klima- og miljødepartementet (KLD) i 2014 fikk det samtidig tilført en del ansvarsområder som tidligere hadde ligget i andre departementer.

Opprettelse av et fredsdepartement skal likevel ikke «frita» andre departementer fra å arbeide med fredsspørsmål innen egne ansvarsområder.

Noen forslag til arbeidsområder for et fredsdepartement:

- FNs bærekraftsmål, spesielt nr 16: Fred og rettferdighet, kan ikke oppnås uten fred. Det skal «arbeides for fredelige og inkluderende samfunn for bærekraftig utvikling, tilgang til rettsvern for alle og bygges velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer.»
- FNs Sikkerhetsrådsresolusjon 1325: Kvinner, fred og sikkerhet, spesielt implementering av resolusjonen i Norge. Et aktivt arbeid for å realisere innholdet i resolusjonen ute forutsetter også kunnskap og støtte hjemme, spesielt fra kvinne- og fredsorganisasjoner.
- Allmenn samfunnstjenestepå sivile områder (sivilforsvar, miljøarbeid, ikkevoldelig konfliktløsning)
- Utdanning av freds- og konfliktmeklere
- Støtte til frivillige organisasjoners informasjon og debatt om freds- og utenrikspolitikk i Norge

- Støtte til forskning og utredning om fred og konflikthåndtering (eks. PRIO, NOREF)
- Konkretisering av FNs handlingsprogram for en fredskultur.

Forholdet til frivillige organisasjoner

Erfaringene fra miljøbevegelsen mht kontakt med KLD vil være viktig for planleggingen av et fredsdepartement. Som f eks ansvar for å støtte og stimulere offentlig debatt og kompetanseoppbygging om freds- og utenrikspolitikk, og for å konkretisere utvikling av en fredskultur.

Et departement er politisk sekretariat for statsråden, statssekretærer og politiske rådgivere. Ansatte i et fredsdepartement vil ikke kunne ta offentlig stilling til eller debattere fredspolitiske forslag i media mv, men må begrense seg til faktainformasjon eller argumenter basert på Regjeringens politiske program. Erfaring fra fredsarbeid vil være verdifull kompetanse som departementet kan dra nytte av. Tilsvarende kan frivillig fredsarbeid få impulser fra nær kontakt med departementet.

Gi fredsarbeidet et budsjett

Fredsarbeidet i Norge drives i alt vesentlig på frivillig basis, i ordets egentlige forstand. I dagens samfunn er det nærmest umulig å drive seriøst organisasjonsarbeid uten et driftsbudsjett. Medlemskontingenter kan ikke lenger dekke slike utgifter. Det er svært vanskelig å få offentlig støtte til nødvendig infrastruktur som kontorhold og lønnede ansatte.

Naturvernforbundet og Natur og ungdom får driftstilskudd fra KLD. Tilsvarende får organisasjoner som den frivillige skytterbevegelsen og Folk og Forsvar fra Forsvarsdepartementet (FD), og kvinneorganisasjonene fra Barne- og familiedepartementet (BFD). Slik offentlig støtte er en anerkjennelse av behovet for et aktivt og levende sivilsamfunn, men kan eller skal aldri erstatte utstrakt frivillig innsats. Et fredsdepartement skal føre den sittende regjeringens politikk som kan være i strid med de synspunktene som fredsbevegelsen hevder. Fredsbevegelsens politikk må fortsatt være uavhengig.

Fredsdepartementer i andre land

Nesten alle FNs 194 medlemsland har «forsvars- og militærdepartementer». Ganske få stater har tilsvarende institusjoner for fredsbygging og ikkevoldskonfliktløsning. Nepal, Solomonøyene, Costa Rica, Kenya og Etiopia (2018) har ulike former for fredsdepartement. I flere land står saken på organisasjonenes dagsorden. I Canada kom et konkret forslag til behandling i House of Commons, men ble nedstemt. I USA blir arbeidet med et *Department of peacebuilding*

diskutert på hjemmesiden [The Peace Alliance](#). I Australia har de [Ministry for Peace Australia](#). Et internasjonalt forum som har hatt flere symposier er: [Global Alliance for Ministries and Infrastructures for Peace](#). Danmark har etablert paraplyorganisasjonen www.fredsministerium.dk

Departement eller statsråd?

Et alternativ til et nytt departement kan være å opprette en *statsrådspost for fred*, ved statsministerens kontor eller i Utenriksdepartementet. Regjeringen Solberg har valgt denne løsningen i flere tilfeller for å markere behovet for ekstra innsats på spesielle områder (utvikling, digitalisering, samfunnssikkerhet, eldreomsorg). En slik statsrådspost vil også være et tydelig fredspolitisk signal utad, men kanskje mindre synlig nasjonalt og internasjonalt enn et eget departement. I dette notatet har vi ikke tatt stilling til dette, men bruker vi konsekvent «fredsdepartement» om begge løsninger.

Konklusjon

Saken bør diskuteres i organisasjoner og andre miljøer som er engasjert i freds- og sikkerhetspolitikk. Et ferdig forslag bør foreligge før partiene starter sitt programarbeid til stortingsvalgkampen 2021.